

Groeipunt 17: Geduld

Galaten 5:22:

De vrucht van de Geest is liefde....geduld....

Op een vroegere computer van me zag ik telkens een zandloper op het scherm verschijnen. Ik wist dan dat ik moest wachten. Leerzaam voor mij, want die zandloper stimuleerde mij geduld te hebben. Meestal lukte mij dat wel en waarom? Omdat ik erop vertrouwde: 'Het komt goed; achter dat stille scherm gebeurt er wat.' En ja hoor, floep, het zandloper is weg en ik kon weer aan het werk. Zo moeten ook christenen geduld hebben, geduld met wat God doet, geduld met zichzelf en geduld met elkaar. Dat is niet makkelijk. Denk ook maar aan de boer uit Matteüs 13:24-29, die dag in dag uit te midden van z'n graan het onkruid door zag groeien. Stel dat hij zou zeggen: 'Het kan me niks schelen wat de gevolgen zijn, maar dat onkruid móet er uit'; dan bestond er grote kans dat door zijn ongeduld het koren er ook uitgetrokken zou worden. Bij christenen past vertrouwen: God voert heus zijn plan wel uit en bij mensen bestaat altijd de mogelijkheid dat ze alsnog veranderen. Geduld is dus belangrijk.

1 De achtergrond van ons geduld

Gods geduld

Hebben we het over geduld, dan komen we altijd uit bij Gods geduld. Heel deze wereld bestaat immers bij de gratie van zijn geduld.

Dat geldt allereerst van de wereld zoals die door Hem geschapen is. Die wereld kent immers duidelijke grenzen: anders dan God valt ze onder de tijd en neemt ze een beperkte plaats in. Toch wordt de eeuwige, alomtegenwoordige God de wereld niet moe. Integendeel, Hij blijft haar trouw. Ze mag zelfs bijdragen aan zijn glorie.

Gods geduld is zeker aan de orde nu de wereld besmeurd is door de zonde. Het zou begrijpelijk zijn geweest en zelfs Gods goed recht als Hij afscheid genomen had van de wereld. Even heeft het erop geleken dat dit zou gaan gebeuren. Volgens Genesis 6:6-7 zei God immers tegen zichzelf: 'Ik zal de mensen en dieren die Ik geschapen heb van de aarde wegvagen, want Ik heb er spijt van dat Ik ze heb gemaakt'. En toen kwam de zondvloed. Maar het gezin van Noach bleef over.

Na de zondvloed zei God, kort gezegd: 'Al is alles wat de mens van zijn jeugd af aan uitdenkt slecht, toch laat Ik de wereld voortbestaan en blijven zomer en winter elkaar afwisselen' (8:21-22). De geschiedenis ging door. Zelfs het kromme geeft God een plek. Hij verdraagt het dat veel in de wereld anders loopt dan Hij kan goedkeuren. Zo groot is Gods geduld.

Gods bedoeling met zijn geduld

Maar waarom is God dan zo geduldig? Allereerst omdat Hij God is. Hij wordt door niets en niemand bedreigd. Daarom hoeft Hij nergens angst voor te hebben en ter wille van zichzelf niet in actie te komen. Hij kan de dingen ruimte geven en alles laten gaan zoals het gaat, want zijn plannen worden toch wel doorgezet. Dit laatste maakt meteen duidelijk: God heeft een bedoeling met zijn geduld.

Op deze manier laat Hij de wereld rijpen voor zijn laatste oordeel. Dat had Hij al eens gedaan met Kanaän. Abraham mocht nog geen eigenaar van dat land worden, want toen was de maat van Kanaäns wandaden nog niet vol (Genesis 15:16). Een paar eeuwen later wel. Aan Gods geduld zit dus een donkere kant, zoals ook aangegeven wordt door de apostel Petrus: 'De tegenwoordige hemel en aarde worden door Gods woord bewaard om op de dag van het oordeel, waarop de goddelozen ten onder zullen gaan, te worden prijsgegeven aan het vuur' (2 Petrus 3:7).

Maar de Bijbel zegt vooral: God is geduldig omdat Hij de mensen de kans wil geven tot inkeer te komen. Hij ziet graag dat mensen gered worden. Dat had Hij al door de profeet Ezechiël laten doorgeven: 'Zo waar Ik leef – spreekt God, de HEER –, de dood van een slecht mens geeft Me geen vreugde, Ik wil dat hij een andere weg inslaat en in leven blijft' (33:11). Daarom ook heeft God zijn Zoon mens laten worden. Christus bewijst het: God is gespist op onze redding. Petrus zegt het zo: 'De Heer is niet traag met het nakomen van zijn belofte (namelijk dat Hij zal terugkomen), zoals sommigen menen; Hij heeft alleen maar geduld met u, omdat Hij wil dat iedereen tot inkeer komt en niemand verloren gaat' (2 Petrus 3:9).

Gods geduld heeft dus alles te maken met zijn goedheid: God wil mensen de mogelijkheid bieden om houvast, uitzicht te vinden. We hebben dus alle reden om onder de indruk te zijn van Gods geduld.

De betekenis van Gods geduld met ons

Gods geduld is bemoedigend voor ons. Kijken we naar de buitenkant van de dingen zoals die zich aan ons voordoen, dan vraag je je vaak af: 'Waarom laat God dit gebeuren? Waarom maakt Hij geen einde aan dit erge?' Omdat je hier geen antwoord op weet, kun je opstandig en bitter worden tegenover God. Want het lijkt er vaak op dat Hij voorbijgaat aan wat op aarde gebeurt, dat Hij zich niks van alle ellende aantrekt, dat Hij niet luistert naar ons smeken.

Het bestaan van Gods geduld brengt ons verder. We kunnen ervan op aan: achter de schermen gaan Gods grootse plannen door. Via wat mensen aan goed en kwaad ondernemen werkt God met vaste hand aan de komst van zijn nieuwe wereld. Dat Hij niet meteen met de afrekening komt, is pijnlijk voor mensen die iets aangedaan is, maar het hangt hiermee samen: God gunt mensen heling. Daarom verdraagt Hij voorlopig veel en laat Hij veel gaan. We moeten dus rustig afwachten: God is bezig en Hij weet wat Hij doet. Zelfs met een kromme stok kan Hij een rechte slag slaan.

Nadenken over Gods geduld maakt mij bescheiden over mezelf. Stel dat God meteen in actie zou komen als ik fout zat. Dan was ik nergens meer. Ik leef dus van het geduld van God. Daarom heb ik reden Hem dankbaar te zijn. Gods geduld moet mij dan ook in beweging zetten, zodat ik daar een goed gebruik van maak, want nú het is nog de tijd mij op God te richten.

Ten slotte maakt Gods geduld mij mild over anderen. Net als ik leven zij van Gods geduld. Ik ben niet beter dan zij en zij zijn niet minder dan ik. Daarom horen we hart te hebben voor de ander. Paulus zegt het zo: 'Omdat God u heeft uitgekozen, omdat u zijn heiligen bent en Hij u liefheeft, moet u zich kleden in innig medeleven, in goedheid, bescheidenheid, zachtmoedigheid en geduld (...) En bovenal, kleed u in de liefde.' (Kolossenzen 3:12,14a)

2 Het veelomvattende van ons geduld

Ongeduld

Omdat wij leven en toekomst hebben bij de gratie van Gods geduld met ons, moeten wij ons ervoor inzetten ook geduldig te zijn. Helaas gaan we op dit gebied vaak in de fout door ongeduldig te zijn.

Denk aan ouders. Zij kunnen aan hun kinderen hoge eisen stellen en net doen alsof die kinderen meteen volwassen zouden moeten zijn en alles zouden moeten kunnen. Dan maak je als ouders veel kapot bij je kinderen; je ontmoedigt ze en maakt ze depressief. Of je kinderen krijgen een wrok tegen je, worden opstandig.

Eveneens in de kerk kan ongeduld veel kwaad aanrichten. Zo is wel eens verdedigd: 'In de kerk is het alles of niks. Je dient radicaal te zijn, aan halven hebben we niks.' Als we dat voorstaan, houden we geen rekening met kwetsbare mensen, met als resultaat dat we brokken maken.

Prediker zegt van zulke mensen dat ze 'al te rechtvaardig' zijn (7:16), waarmee hij bedoelt: rechtvaardiger dan God met zijn geduld. Aansluitend bij Matteüs 13:24-29 kun je het zo zeggen: zulke mensen willen met hun 'alles of niks' koste wat het kost het onkruid eruit hebben. Gaat daardoor ook het koren eraan? Nou, jammer dan. Zo'n ongeduldige opstelling pakt in de kerk meedogenloos uit, waardoor je onnodig mensen van kerk en geloof vervreemdt.

Wie op deze radicale manier bezig is, lijkt op een kind dat een zaadje in een bloempot met aarde heeft gestopt. Omdat het maar duurt en duurt voor het zaadje opkomt, graaft hij het zaadje weer op. Op die manier komt er natuurlijk niks terecht van dat zaadje.

Misschien heeft het kind dat zaadje wel laten uitgroeien maar wordt het ongeduldig omdat de knopfase zo lang duurt. Het wurmt de knop open om te zien waar de bloem toch blijft. Dat wordt uiteraard niks meer.

Ongeduld richt dus heel wat aan bij de ander. Daarmee kun je ook jezelf benadelen. Dan gun je jezelf geen tijd om langzaam aan naar het geluk toe te groeien. Je houdt jezelf door: 'Mijn eerste levensdoel is dat ik aan m'n trekken kom. Daarom wil ik het geluk nu meteen. Doe ik goed of kwaad, dat kan mij niks schelen, als ik m'n doel maar gauw realiseer.' Zo iemand maakt zich met z'n ongeduld schuldig aan egotripperij: 'Ikke, ikke, en de rest kan stikken.' Dan ben je wel heel cynisch bezig. In Prediker 7:17 heet zo iemand 'al te onrechtvaardig' ofwel door en door goddeloos, want hij zegt in feite: met God hoef je geen rekening te houden.

Geduld met jezelf

Geduld is dus belangrijk. Allereerst geduld met jezelf. Je kunt last hebben van onlust over jezelf en je leven. Dan voel je een grote spanning tussen wat je bent en wat je wilt zijn, tussen wat je hebt en wat je wilt hebben, of tussen wat je wilt en wat je kunt.

Die spanning kan ongeduld oproepen: 'Ik wil het niet morgen, nee, ik wil het nu, hier. En ik wil niet een beetje, ik wil het helemaal!'

Dat kan samengaan met perfectionisme: je kunt het niet verdragen dat er zo veel onvolmaakt in je leven is. Je hebt er last van dat de dingen in je leven veraf staan van wat je eigenlijk wilt bereiken.

Geduld is dit: dat je die spanning tussen ideaal en werkelijkheid aanvaardt. Daarmee accepteer je het als een gegeven dat we niet meer in het paradijs leven. Zolang de dingen niet te veranderen zijn, ben je tevreden of neem je in elk geval genoegen met die dingen zoals die zijn. Je kunt jezelf verdragen, al sta je veraf van je eigen idealen. Kijkend naar je leven en naar je mogelijkheden besef je: 'Hier zal ik het mee moeten doen, in elk geval vooralsnog.'

Dat betekent niet dat je zelfgenoegzaam bent of dat je het slechte in je goedpraat. Dat gebeurt soms wel. Dan stellen mensen zichzelf buiten discussie: 'Je moet me maar nemen zoals ik ben.' Geduld met jezelf sluit zelfkritiek niet uit. Zelfkritiek is trouwens onmisbaar, want die is dé voorwaarde om te kunnen veranderen.

Met m'n pleidooi voor geduld bepleit ik dus niet dat je je passief neerlegt bij de status quo. Je mag op allerlei gebieden idealen hebben en die met hartstocht nastreven; ook mag je vol verlangen dromen. Denk aan wat Paulus over z'n geloofsideaal schrijft: 'Ik vergeet wat achter me ligt en richt mij op wat voor me ligt. Ik ga recht op mijn doel af: de hemelse prijs, waartoe God mij door Christus Jezus roept' (Filippenzen 3:13-14). Een soortgelijk streven mag eveneens in ons alledaagse leven aanwezig zijn. Maar je bent daarbij geduldig. Je realiseert je: veranderen heeft tijd nodig en de marges zijn beperkt. Je weet bovendien dat je leven bestaat uit vallen en opstaan. Daardoor besef je dat je veel niet zult bereiken maar dat hoeft ook niet: te zijner tijd, bij Christus' terugkeer, komt immers het volmaakte.

Geduld met jezelf zal op deze manier samengaan met een ontspannen levenshouding. Daarbij kan het gebed helpen dat Reinhold Niebuhr in 1934 in kerkdiensten begon te gebruiken:

*God, schenk me de kalmte om te aanvaarden wat ik niet kan veranderen,
de moed om te veranderen wat ik kan veranderen
en de wijsheid om het verschil hiertussen te zien.*

Geduld met de ander

Geduld hebben met de ander betekent allereerst dat je die tijd geeft voor bezinning. Een voorbeeld uit de kerkelijke praktijk: Elke gemeente heeft te maken met kerkleden die amper of helemaal niet meer naar de kerkdiensten gaan. Als het jongeren betreft zijn ze er vaak mee bezig qua geloof en kerk hun draai te zoeken, of ze kampen met grote vragen over van alles. Gebrek aan kerkgang kan ook veroorzaakt worden door psychische problemen. Uiteraard is mogelijk dat de betrokkenen gewoon laks zijn of bezig zijn af te haken van geloof en kerk. Kerkenraden doen er goed aan als beleid te hebben dat ze zulke kerkleden niét onder druk zetten. Natuurlijk is het hun taak dat ze met hen in gesprek gaan, maar belangrijk is dat ze zulke kerkleden de tijd gunnen om na te denken, zodat ze voor zichzelf duidelijkheid kunnen krijgen over wat ze zijn en willen.

Geduld hebben met de ander betekent ook dat je soms genoeg neemt met het haalbare. Vaak is het gezien de principes of de regels duidelijk dat iets eigenlijk zus of zo zou moeten gebeuren. Maar de praktijk blijkt vaak heel weerbarstig te zijn, waarom je soms met minder genoeg moet nemen. Een bekende uitspraak is: 'Als het niet kan zoals het moet, moet het maar zoals het kan.' Dat heeft alles met geduld te maken.

Deze benadering is voor ouders van belang. Het lukt je namelijk niet om elk kind op precies dezelfde manier te behandelen, met als gevolg dat je bij het ene kind soms (vooralsnog) in zaken berust die je bij een ander kind niet duldt. Geduld heeft hier de functie om de ander vast te houden en wellicht zo verder te brengen.

Voor het kerkelijk pastoraat is deze benadering eveneens van belang. Een bekende katholieke uitdrukking is: 'Je moet als pastor een leeuw zijn op de kansel maar een lam in de biechtstoel.' De bedoeling hiervan is duidelijk: als kerk moet je de bijbelse normen voluit uitdragen, maar in de pastorale praktijk moet je rekening houden met de psychische en principiële draagkracht van de kerkleden. Daarom doe je er goed aan soms zaken te dulden die je principieel eigenlijk niet goed vindt – dit in de hoop dat er groei plaatsvindt richting de norm.

Geduld betekent bovendien dat je de ander ruimte geeft om fouten te maken. Dat is een belangrijk punt in de opvoeding. Ouders kunnen geneigd zijn zo veel mogelijk bij hun kinderen onder controle te houden. Het gevolg hiervan is dat ze hun kinderen kort houden, in de hoop en misschien zelfs in de verwachting dat het dan tenminste goed gaat. Heel begrijpelijk. Je speelt daarmee op safe.

Intussen leren kinderen op deze manier maar weinig. Ouders doen er goed aan hun kinderen bij het ouder worden al meer los te laten, zodat ze zelfstandig keuzes kunnen maken. En natuurlijk zullen ze dan soms in de fout gaan en zal hun dat het nodige kosten. Maar als ouders zo geduld met hen hebben, kunnen zij zich ontplooiën.

Kort samengevat: geduld hebben met de ander is, dat je op die ander kunt wachten. Je laat hem z'n eigen weg gaan en z'n eigen tempo volgen. Op deze manier geef je hem de ruimte om te groeien.

Voor en tegen

De boven beschreven opstelling is niet vanzelfsprekend. Allereerst kan het misverstand opkomen: is dit geduld eigenlijk niet gewoon slaphouding. Volg je daarmee niet de weg van de minste weerstand: 'Ik wil geen gedoe, laat mij en laat die ander maar.' Inderdaad kan geduld op deze manier ontaarden. Maar dat is niet de bedoeling van geduld zoals ik die hierboven omschreven heb. Geduld kan ermee samengaan dat je iemand hardhandig terechtwijst, om zo een grens te stellen en structuur aan te brengen.

Nog een tegenwerping: is geduld niet een teken van onverschilligheid: 'Het kan mij allemaal niks schelen. Ik wil zelf weten wat ik doe en laat ook de ander maar weten wat die doet.' Het is waar, geduld kan op deze manier misbruikt worden. Maar wat mij betreft kan geduld ermee samengaan dat je je met hartstocht verzet tegen inhumane optreden, dus dat aan iemand geen recht wordt gedaan.

Met andere woorden: kracht en betrokkenheid zijn niet strijdig met geduld. Maar wie geduldig wil zijn kiest ervoor om niet het onderste uit de kan te halen maar om de dingen te laten gaan. Je gunt jezelf en de ander de tijd, je wacht af, je geeft jezelf en de ander telkens een nieuwe kans.

Deze opstelling is niet vanzelfsprekend want je moet jezelf soms flink aanpakken om geduld op te brengen. Toch is die opstelling haalbaar. Want geduld heeft alles te maken met vertrouwen. Wij hebben niet de mogelijkheid om het kromme recht te buigen; het lukt óns niet op weg te gaan naar het paradijs. Gelukkig is God er. Hoe ongemerkt ook voor ons, Hij is geduldig met zijn plan bezig. Dingen mogen nog zo krom zijn, op de een of andere manier maakt God ze dienstbaar aan zijn doel. In vertrouwen daarop kunnen ook wij geduldig zijn.

Het is prima met overgave van alles na te streven en vol verlangen te zijn, maar uiteindelijk hoeven we hier en nu het perfecte niet te bereiken. Afgaande op Gods belofte kunnen we zingen: 'Stil maar, wacht maar, alles wórdt nieuw.'